

Summary. In this article we emphasized that changes are taking place in traditional defining features of styles and genres which are now influenced by digitalization. Correspondently there are transformations of functional and stylistic format of the text in digital environment.

Key words: language of internet-communication, digitalization, style, genre.

УДК 811.11: 81'373.45

Чепурна В.В.

КЛАСИФІКАЦІЯ ЗАПОЗИЧЕНЬ У СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІЙ ЛЕКСИЦІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ (НА МАТЕРІАЛІ ПЕРІОДИЧНОЇ ПРЕСИ)

Словниковий склад англійської мови містить значну кількість слів іншомовного походження. Пояснення цьому слід шукати в історії мови, що тісно пов'язана з історією країни, де розмовляють цією мовою [1, 30].

Термін "запозичення" означає процес надходження і засвоєння іншомовних слів внаслідок різних соціальних причин – війни, торгівлі, подорожей, технічного співробітництва тощо [6, 156]. Запозиченням є спроба мовців відтворити засобами однієї мови ті моделі, які вони засвоїли в іншій мові. В англійській мові кількість запозичень набагато більша, ніж в багатьох інших мовах, оскільки в силу історичних причин вона виявилась дуже проникливою. Підраховано, що число запозичень в англійській мові складає близько 70% [3, 57].

Дослідженню різних аспектів іншомовних слів у мові-реципієнті присвятили увагу вітчизняні вчені, серед них Амосова Н.Н., Антрушина Г.Б., Жлуктенко Ю.О., Зацний Ю.А., Мостовий М.І. [1, 3, 4, 6, 7]. Зокрема, учені вивчали запозичення у суспільно-політичній лексиці англійської мови.

Вивчення походження слів представляє великий інтерес не лише із суто мовознавчого погляду, а й для встановлення взаємовідносин між мовами як експлікаторами історичних, соціально-економічних та культурних стосунків між народами. Це завдання залишається актуальним і сьогодні.

Словниковий склад англійської мови є наслідком довгого історичного розвитку. На сучасному етапі це складна система, елементи якої походять як з власних, так і з іншомовних джерел.

З історико-етимологічної точки зору словниковий склад сучасної англійської мови досить непростий: до нього увійшли лексичні одиниці сусідніх мов, що пов'язано з приходом на Британські острови різних племен. Етимологічна неоднорідність викликана наявністю різних за походженням лексичних прошарків – латинських, скандинавських, французьких, грецьких, що утворили особливу сукупність лексичного складу. Походження словника, його історичний розвиток, умови існування відбиваються у словотворі, фонетичній будові, семантичних і стилістичних особливостях [7, 151].

Стосунки між мовами відображені у запозиченнях з різних джерел і, на думку В.П. Подсушного, складають специфіку суспільно-політичної лексики на даному етапі її вживання [8, 17]. За спостереженнями Ю.А. Зацного, на сучасному етапі, як і в попередні періоди розвитку англійської мови, більшість запозичень зумовлена необхідністю позначення нових предметів і понять, заміни розчленованих найменувань нерозчленованими (тобто заміни одним словом описового зображення поняття), потребою в експресивних засобах [4, 55].

Запозичення з різних мов неоднакові як за своєю семантикою, так і за кількістю та важливістю в словниковому складі англійської мови. Згідно з Н.Н. Амосовою, три мови зробили значний внесок до лексичного складу англійської мови. Це грецька, французька мови та латина. Але крім запозичень, що надійшли з основних мов-постачальників, є також значна кількість слів, запозичених у різні періоди, які вживають з різною частотою та надійшли з мов, якими розмовляють на всіх континентах. Багато з них були запозичені внаслідок прямого контакту носіїв мови та жителів усіх куточків земної кулі, щоб назвати предмети, установи чи звичаї, притаманні цим регіонам. Це запозичення з італійської, іспанської, російської, датської, а також з африканських та азійських мов [6, 146].

Запозичені слова з інших мов з різною інтенсивністю проникали у різні прошарки мови. Найшвидше фіксує нові явища і зміни в живому мовленні мова газети. Характерною особливістю англійської періодики є досить значний процент запозичених слів у газетних статтях. Це

надзвичайно важливо, оскільки саме газетні публікації першими вводять в мову нові запозичені слова та вирази [5, 56].

Специфічні умови публікації газет, обмеження часу і простору мають свій відбиток на англійській та американській пресі. Газетний стиль є одним з функціональних стилів англійської мови, з властивими саме йому певними комунікативними цілями і власною системою мовних засобів. Повідомлення, яке читач не лише отримує, а й активно сприймає через газети, є складним актом мовної комунікації. Усе це зобов'язує сприймати мову газети як явище, в якому мають місце важливі динамічні процеси. Мова газети матеріалізує не лише особисту, а, перш за все, суспільну свідомість, впливає на формування суспільної думки, допомагає створити певний тип соціальної поведінки людини [9, 20].

На думку В.Г. Костомарова, існує необхідність так організувати газетну інформацію, щоб передати її швидко, стисло та конкретно, повідомити основне, навіть якщо стаття не буде дочитана до кінця, і створити певний емоційний вплив на читача. Разом з тим, поряд зі звичайною тематикою, що є постійною і традиційною, у газеті з'являється інформація практично на будь-яку тему [5, 5].

Мова періодичних видань становить великий інтерес для лінгвістів. Періодика – це один із засобів комунікації, а мовні засоби, які в ній використовують, слугують маркерами, що сприяють ефективності сприйняття тексту. Специфіка газетної статті полягає в тому, що автор не просто відображає об'єктивну дійсність і дає оцінку подіям, а й прагне впливати на читача в потрібному йому напрямі [9, 5].

Газета безперервно та постійно шукає засобів оцінювання висловлювання та впливу на читача. Окрім власне оцінної лексики в газетно-публіцистичному мовленні у функції оцінки використовують різноманітні стилістично марковані лексеми, наприклад такі, що належать до розмовної лексики, до книжних, високих слів, до спеціальної лексики, запозичень, які вживають, в основному, для надання ваги контексту. Газета уникає засобів, що зосереджені на периферії мови і не володіють якістю комунікативної значущості. [5, 16].

Газетний стиль має ряд специфічних лексичних рис і, зокрема, для нього є характерним використання специфічних економічних та політичних термінів; нетермінологічної політичної лексики та лексики з емоційно-експресивним забарвленням; газетних кліше; неологізмів та запозичень. Найбільша кількість запозичених слів міститься у суспільно-політичних статтях, присвячених державним справам, політиці, економіці, культурі та мистецтву [10, 65].

Метою даної статті є аналіз запозичень, що функціонують у сучасній англійській пресі, та їх подальша тематична класифікація. У зв'язку з цим матеріалом дослідження стали американські газети USA Today, The New York Times, Portland Press Herald (4 номери за 2002-2003 рр.) та журнали Chat, Bella, Guidepost, People (6 номерів за 2003 - 2005 рр.).

Аналіз зібраного матеріалу дозволив нам виділити такі лексико-тематичні групи запозичених одиниць, що охоплюють 1) сфери соціально-політичного життя; 2) культури і мистецтва; 3) термінології; 4) довкілля; 5) фінансів, бізнесу і торгівлі.

Межі статті, на жаль, не дозволяють подати детальний аналіз кожної з лексико-тематичних груп запозичень, тому ми докладно зупинимося на двох групах, запозичені одиниці яких належать до сфери соціально-політичного життя та сфери культури та мистецтва.

Соціально-політичне життя. Лексико-тематичну групу “Соціально-політичне життя” можна умовно поділити на дві підгрупи:

- суспільно-політичні процеси та явища;
- учасники суспільно-політичних подій.

Політична лексика збагатилася за рахунок запозичених слів із сильно вираженим стилістичним забарвленням, нейтральних та емоційно забарвлених номінацій [2, 72].

До запозичень, які віднесені нами до назв **суспільно-політичних процесів та явищ** належать слова, що називають форми зібрання (“Many Iragi Want To Go Home and Prosper” [UT, 2003]): *forum* (лат.); державні установи та організації (“Senat GOP Revives Dividend Tax Cut” [NT, 2003]): *Senate* (фр.), *committee* (фр.), *militia* (рос.); державні документи (“Restless Koreans, Stifled at Home, Head Oversees” [NT, 2003], “Mexico Faces Fight over Death Penalty” [PH, 2003]): *visa* (фр.), *mandate* (фр.), *manifesto* (ім.), політичні течії та утворення (“Security Policy is Involving” [NT, 2003]): *separatism* (лат.), *Marxism* (рос.), *league* (фр.), *coalition* (фр.).

Запозичені слова називають також **політичні процеси**. Наприклад, у статті “Night Club was Operating Illegally” [PH, 2003], що описує розкриття правоохоронними органами нічного клубу, що функціонував незаконно, вживається іспанське слово *stampede* (стихийний масовий рух). Стаття “U.S. Pushes for Rights Commissioner to Become U.N. Representatives to Irag” [NT, 2003] містить арабське слово *ji-had* (священна війна). Запозичення цієї підгрупи пов'язані також з процесом виборів державних діячів. Наприклад, у статті “To Grow, We Must Reduce Income Tax” [UT, 2002] зустрічаємо слова *ballot* (ім.) “голосування”, *quota* (лат.) “найбільша кількість голосів, необхідна при голосуванні”, *vote* (лат.) “право голосу”.

До назв учасників політичних подій належать запозичені слова, що називають політиків, державотворців та офіційних осіб: *ambassador* (фр.), *diplomat* (фр.), *radical* (лат.), *minister* (фр.), *chancellor* (фр.) (канцлер), *monarch* (лат.), *Tsar* (рос.) (“Russia Expresses Concern over Iran’s Nuclear Program” [PH, 2003], “Leading a Party of One” [UT, 2003]).

Запозичення називають також **прихильників політичних течій та процесів** (“U-2 Flights Have Began, Iragis Say” [PH, 2003]): *collaborator* (фр.), *terrorist* (фр.), *partisan* (фр.), *communist* (фр.), *Bolshevik* (рос.). Іншомовні слова цієї підгрупи позначають назви професій та соціальний статус: *chauffeur* (фр.), *aviator* (фр.), *alchemist* (араб.) Такі приклади зустрічаються у статтях “Terrorists’ Most Likely Weapon Here? Bombs.” [UT, 2003], “Umbrellas for a Rolles” [NT, 2003]. Багато з них належать до сфери освіти: *student* (лат.), *professor* (лат.), *alumni* (лат.) “*випускники університету*”, *sophomore* (гр.) “*другокурсник*”, *guru* (хінді) “*духовний учитель*” (“Tickets? Lifestyles? Guru? All Set”, “Leading a Party of One”). У текстах функціонують також військові звання, запозичені переважно з французької мови: *lieutenant*, *commander*, *colonel* (“Bremer Goes after Baath Party” [UT, 2003]).

Культура і мистецтво. Запозичена лексика культурного, мистецького та літературного змісту охоплює велику кількість слів: *guitar* (фр.), *duet* (ім.), *solo* (ім.), *staccato* (ім.), *myth* (гр.), *volume* (лат.) “*том*”, *coterie* (фр.) “*літературний гурток*”, *memoir* (фр.) “*мемуари*”, *Renaissance* (фр.) “*Відродження*”, *Baroque* (фр.) “*барокко*”, *essay* (фр.), *statuette* (фр.): (“Silver Lining”, [G, 2004], “The Dating Game” [Ch, 2004]).

У даній лексико-тематичній групі певне місце займають **музичні терміни** італійського походження: *adagio*, *libretto*, *presto*, *soprano*, *baritone* (“One From the Heart” [G, 2004], “A Vase for Mone” [Ch, 2003]).

В аналізованих нами статтях (“Path of Glory. Paul Krugman”, “Want to Smoke? Go to Hamburg” [NT, 2003], “Hollywood Remakes” [P, 2005]) були виявлені слова іноземного походження зі сфери **кіно і театру**: *scenario* (ім.), *studio* (ім.), *vaudeville* (фр.), *cinema* (фр.), *drama* (гр), *scene* (гр), *requisite* (фр.), *cartoon* (фр.), *policier* (фр.) “*детективний фільм*”, *hayashi* (яп.) “*японський театр*”.

Англійська мова увібрала у свій склад значну кількість запозичених слів зі сфери релігії. Так на сторінках американських газет часто вживають запозичення, що означають **релігійні обряди та повір’я** (“The Pain of Exclusion, Literary and Personal” [NT, 2003]): *confirmation* (фр.), *apotheosis* (гр.) “*канонізація*”, *randemonium* (лат.) “*некло*”, *satan* (ієр.), *rabbi* (ієр.), *Sabbath* (ієр.) “*сьомий день*”. У статті “Portable Church Is the Latest from England” [Ch, 2004] автор вживає слова, що номінують внутрішні обладунки церкви: *organ* (лат.), *altar* (лат.).

Можемо констатувати, що запозичені слова релігійного змісту кількісно збільшились за останній період. В деякій мірі це пов’язано з тим, що останнім часом в американському суспільстві стало модним захоплюватись східними релігіями, наприклад, буддизмом. Саме тому частина запозичень надійшла з неєвропейських мов. Так, у статті “For a Change, Asia’s Troubles Are Bypassing Indonesia” [UT, 2002] зустрічаються запозичення *zazen* (яп.) “*медитація в буддизмі*”, *sesshin* (яп.) “*тривалий період усамітнення в дзен-буддизмі*”.

Отже, вивчення запозичень представляє не лише етимологічний інтерес. Досліджені лексико-тематичні групи запозичень сучасних англомовних періодичних видань свідчать про неперервність міжмовних контактів у певних сферах людського життя. Запозичені слова дають нам цінну інформацію, що стосується життя народів. З лінгвістичної точки зору, ця інформація є важливим додатком до наших знань про мову, історію та культуру певного етносу.

Список використаних джерел

1. Антрушина Г.Б. Лексикология английского языка. – М.: Высшая школа, 1985. – 223 с.
2. Єрмоленко С.Я. Стилїстика сучасної української літературної мови в контексті слов’янських стилістик // Мовознавство. – 1998. – № 6. – С. 62-66.
3. Жлуктенко Ю.О. Мовні контакти. Проблеми інтерлінгвістики. – К.: Видавництво Київського ун-ту, 1996. – 133 с.
4. Зацний Ю.А. Мова і суспільство: збагачення словникового складу сучасної англійської мови. – З. : Видавництво Запорізького ун-ту, 2001. – 210 с.
5. Костомаров В.Г. Русский язык на газетной полосе. – М.: Изд-во МГУ, 1971. – 245 с.
6. Лексикология английского языка / Под редакцией Н. Амосовой. – М.: Высшая школа, 1967. – 280 с.
7. Мостовий М.І. Лексикология англійської мови. Х.: Основа, 1993. – 255 с.
8. Подсушний В.П. Лексические заимствования в английском экспрессивном просторечии США. Автореф. дис. ... канд. филол. наук.: 10.02.04. / Ленинградский университет – Л, 1990. – 19 с.
9. Сербенська О.А. Мова газети в аспекті соціально-культурного розвитку суспільства // Мовознавство. – 1988. – № 4. – С. 20-26.
10. Galperin, L.R. Stylistics. Higher School Publishing house, M., 1971. – 343 p.

Анотація. У статті автор звернув увагу на специфіку газетного стилю, оскільки саме газети першими фіксують нові запозичені одиниці та доносять їх до читача. Розглянуто питання надходження і функціонування лексичних запозичень на сторінках сучасної англomовної періодики та подано їх тематичну класифікацію. Детально описано лексико-тематичні групи запозиченої лексики, що належить до сфери соціально-політичного життя та сфери культури та мистецтва.

Ключові слова: англomовна періодика, запозичена лексика, тематична класифікація.

Summary. The author paid attention to the newspaper style, because the newspapers are the first to fix new borrowed units and deliver them to the readers. The problem of appearance and functioning of lexical borrowings in modern English-speaking periodicals is considered in this article and the thematic classification of borrowed units is given. Two thematic groups of borrowings, which belong to social-political life, culture and art, are described in detail.

Key words: English-language press, borrow lexicon, thematic classification.

УДК 821.161.2-1.09

Чепурняк Т.О.

ОСЯГНЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ КРАСИ КРИЗЬ ПРИЗМУ ЧАСУ В ПОЕЗІЯХ У ПРОЗІ В. ЕЛЛАНА-БЛАКИТНОГО

Ім'я Василя Еллана-Блакитного в українському середовищі звикли пов'язувати з визначенням "поет початку ХХ століття", та не усім відомо, що сатирик Валер Проноза, поціновувач пародій та епіграм Маркіз Попелястий та прозаїк Артур Орталъ – це лише вдалий прояв однієї творчої особистості – Василя Михайловича Елланського. Проте митець у різних іпостасях був критичним до словесного оформлення: "Письменник повинен не тільки писати. Мусить і критично ставитися до написаного. Мусить обробляти і (головне) нищити те з своїх писань, що не вдалося, або, може, й вдалося (щодо художності форми, точності передачі настроїв автора), але непотрібне для читача" [10, 32].

По-різному відгукувались про поетичний талант Василя Еллана. С. Єфремов відносив його поетичний доробок до журналістики, зразків "чистого раціоналізму". Натомість М. Хвильовий, М. Зеров не висловлюють сумнівів щодо здібностей, вбачаючи при цьому ліричну своєрідність, стилістичну чутливість, які можна віднайти, аналізуючи прозові твори автора. Використовуючи таку форму викладу, В. Еллан-Блакитний не мав наміру позбутися ліричного начала, а лише практикувався у пошуках інших засобів, адже прозова спадщина письменника сприймається не інакше, як продовження його віршів. Вона, на думку Євгена Адельгейма, вимагає від читачів поетичного сприйняття. Дослідники вбачали у ній то впливи поезики, характерної для імпресіоністів, із недомовленостями у викладі та психологізацією, то суголосність настрою автора із прогресивними віяннями в тогочасному літературному процесі [10, 27; 8, 21]. Справді, у творах українських прозаїків наявний ліричний струмінь, однак на творчості В. Еллана-Блакитного позначився вплив його "наставника" М. Коцюбинського, який організовував літературні вечори, котрі стали своєрідною школою для молодих митців. Такі "суботи" не обминав і В. Елланський із своїм товаришем П. Тичиною. У своїх спогадах І. Коцюбинська, дочка відомого письменника, та чернігівські знайомі Л. Лиман та К. Тригубенко зазначають, що молодий автор "звернув на себе увагу Михайла Михайловича як обдарований юнак з великим нахилом до поезії, з тонким чуттям краси, любов'ю до природи..." [9, 99]. М. Коцюбинський спробував себе у жанрі поезії в прозі, створивши і об'єднавши їх у цикл "З глибини". Обираючи свій шлях, не обминув цього жанру і В. Еллан-Блакитний.

У лютому 1917 року молодий письменник написав поезію в прозі "Україні", яка була надрукована в збірнику "Червоний вінок" лише в 1919 році. Настрій твору наштовхує нас на думку: автор написав його, перебуваючи під сильним враженням від подій революції. Однак, послуговуючись поглядами Ю. Барабаша, підзаголовок поезії в прозі "Зі старих зшитків" може й свідчити про те, що Василь Еллан все ж таки доопрацював свої начерки [2, 213]. Автор звертається до своєї Батьківщини як справжній патріот, котрий переконаний у своїй вірності до кінця своїх днів: "Тобі, Україно моя, і перший мій подих, і подих останній тобі" [4, 48]. Майстер